

Wprowadzenie do XXIII Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej

Łódź, 22–24 września 2017 r.

Tematyką XXIII Krajowej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej w Łodzi będzie **Diagnozowanie umiejętności praktycznych w toku kształcenia i egzaminowania**. Traktujemy to jako kontynuację problematyki zeszłorocznej, XXII Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej, w której główne akcenty zostały położone na **twórczość uczniów i nauczycieli** oraz na diagnozę tych dziedzin. Jesteśmy bowiem przekonani, że twórczość wymaga określonych umiejętności praktycznych i ich wykorzystania w działaniu. Problematyka diagnozowania umiejętności praktycznych była stale obecna na kolejnych konferencjach PTDE, lecz występowała w rozproszeniu. Obecnie chcemy się na niej skoncentrować, poddać pogłębionej analizie i refleksji rolę, jaką te umiejętności odgrywają we współczesnym kształceniu i egzaminowaniu. Mamy nadzieję, że będzie to sprzyjać postępom metodyki kształcenia uczniów i studentów, w tym przyszłych nauczycieli i wychowawców.

Umiejętności są rozumiane w dydaktyce jako posługiwanie się wiadomościami umożliwiające osiągnięcie określonego celu. **Umiejętności poznawcze**, jak czytanie i rozumowanie, służą dalszemu uczeniu się, a **umiejętności praktyczne**, jak projektowanie i przetwarzanie, pozwalają na skuteczne oddziaływanie na otoczenie materialne i społeczne. Są silnie powiązane, lecz w kształceniu ogólnym, dającym podstawę przyszłej specjalizacji ucznia, te pierwsze bywają przeceniane, a drugie – zaniedbywane.

W literaturze pedagogicznej umiejętności praktyczne rozumiane są bardzo szeroko. Od przyjmowania za umiejętność praktyczną: rysowania, czytania, pisania, posługiwanie się komputerem i rozumowania matematycznego przez działania społeczne, jak poprowadzenie dyskusji, zorganizowanie wycieczki i wykonanie projektu dydaktycznego, aż do złożonych czynności fachowych wymienianych w podstawach programowych kształcenia zawodowego. Niektóre z tych czynności są wykonywane w rzeczywistości przyrodniczej i społecznej, a inne – i to coraz liczniejsze – w świecie wirtualnym, symulującym tę rzeczywistość.

Umiejętności praktyczne są dwuwarstwowe. W **warstwie intelektualnej** obejmują umysłowe reprezentacje procesów przyrodniczych i społecznych, umożliwiające rozumienie, projektowanie i kontrolowanie tych procesów. W **warstwie sprawnościowej** obejmują celowość, płynność i kontrolę jakości wyodrębnionych czynności technicznych. Obydwie te warstwy powinny być przedmiotem diagnozy umiejętności praktycznych.

Złożoność umiejętności praktycznych daje możliwość przedstawienia na naszej konferencji wielu doniesień o charakterze teoretycznym i doświadczalnym. Doniesień inwentaryzujących, porządkujących, wyjaśniających i popularyzujących osiągnięcia nauczycieli **szkolnych i akademickich** w tej dziedzinie. Stwarza pole wymiany poglądów między specjalistami różnych poziomów kształcenia praktycznego, psychologami, dydaktykami i diagnostami działającymi w PTDE.

W celu uzyskania spójności rozważań i analiz proponujemy przyjąć, że umiejętności praktyczne, rozwijane w kształceniu ogólnym i zawodowym, są zorientowane na **realną użyteczność**. Mogą to być działania komunikacyjne (mówienie, czytanie, pisanie, kodowanie informacji, ekspresja artystyczna), pomiarowe (np. mierzenie wielkości, masy, temperatury, wyznaczanie gęstości cieczy), zmieniające materialną strukturę przedmiotów (np. hodowanie roślin i zwierząt, obróbka drewna i metalu, sprężanie powietrza, usuwanie błędu konfiguracji systemu w komputerze) i wiele innych.

W kształceniu ogólnym zajęciami bezpośrednio odnoszącymi się do realnego świata są przedmioty przyrodnicze i społeczne. Przedmioty te – obok języka ojczystego, języków obcych i matematyki – stanowią współczesny kanon wykształcenia ogólnego. Ich różnorodność metodyczna jest bez wątpienia największa. Dobór treści, których znajomość jest sprawdzana na egzaminach, w obszarze umiejętności praktycznych jest niełatwy. Na przykład, ze względów organizacyjnych wiele sprawdzanych umiejętności pozostaje w warstwie intelektualnej, głównie projektowania i opracowywania (dostarczonych w zadaniu) danych. W ocenianiu wewnątrzszkolnym z pomocą w rozwiązaniu tej trudności przychodzi technologia informacyjno-komunikacyjna, która daje nauczycielom duże pole do inwencji diagnostycznej w rozmaitych przedmiotach szkolnych i akademickich.

Kluczowe znaczenie edukacyjne ma diagnozowanie umiejętności praktycznych **w kształceniu zawodowym** i w egzaminach potwierdzających kwalifikacje zawodowe, gdyż celem tego kształcenia jest wyposażenie uczniów i studentów w system umiejętności praktycznych niezbędnych w poszczególnych zawodach. Diagnozowanie polega tu na obserwacji próbnych działań, ocenie ich przebiegu oraz wyniku, wspomaganie rozwoju indywidualnego stylu pracy, stosownie do potrzeb społecznych i gospodarczych.

Zachęcamy do analizy **egzaminów zawodowych**, obejmującej dyskusję taksonomii osiągnięć praktycznych, trafności programowej i prognostycznej testów, organizacji prób pracy i oceniania kształtującego kompetencji absolwentów. Liczymy na to, że efektem konferencji będą nie tylko rekomendacje doskonalenia egzaminów zewnętrznych, lecz także szersza dyskusja na temat oceniania kształtującego umiejętności praktycznych w szkolnej i akademickiej pracy nauczycieli zostanie na niej zainicjowana.